

ERF GOED NIEUWS

Wederopbouw
in Leidschendam

Deel II, van 1960 tot 1970

Colofon

Erf Goed Nieuws is een uitgave van de Vereniging Erfgoed Leidschendam en verschijnt minimaal twee keer per jaar. Het wordt gratis toegezonden aan leden. Advertentietarieven op aanvraag.

Redactie Erf Goed Nieuws

De vaste redactie bestaat uit Idsard Bosman, Willemien de Vlieger-Moll, Peter Neukirchen en Cees Siermann. Voor suggesties, op- of aanmerkingen over Erf Goed Nieuws kunt u zich richten tot de redactie: telefoon (06) 53717333 of e-mail: info@erfgoedleidschendam.nl

Druk

OKzPress, Den Haag

Lay-out

OKzPress, Anton Beuse

Vereniging Erfgoed Leidschendam

Bestuur

Voorzitter: drs. H.R. Grootenhuis
Secretaris: drs. C.A.F. Siermann
Penningmeester: drs. J.H. Athmer
Bestuurslid: dhr. I.J. Bosman

Adviseur bouwhistorie:

P. Jansen

Adviseur bouwtechniek:

Ing. J.J. van Vliet

Website

www.erfgoedleidschendam.nl

E-mail

info@erfgoedleidschendam.nl

Adres

Vereniging Erfgoed Leidschendam, postbus 3027, 2260 DA Leidschendam

Telefoon

Secretaris: (06) 53717333

Wilt u het werk van de vereniging steunen, dan kunt u lid worden. U kunt zich aanmelden via www.erfgoedleidschendam.nl. De minimum bijdrage bedraagt 15 euro per jaar.

Foto voorpagina: Verhuizing interieur mulo-mavoschool van de locatie Koninging Julianaweg hoek J.S. Bachlaan naar de nieuwe school aan de Rijnlandstraat. Op de achtergrond rechts het pand van magazijn Succes en links de bakkerij van Lipman in 1959.

INHOUDSOPGAVE

De nieuwe school aan de Rijnlandstraat 1958/59	6
Een nieuwe brandweerkazerne aan de Warmoezierstraat 1961	10
Aanbouw vleugel gemeentehuis Raadhuisplein in 1961	22
Afscheid van de Blauwe tram november 1961	29
Bouw bejaardencentrum Schoorwijk 1961	34
Gemeente Leidschendam viert haar 25-jarig bestaan in 1963	38
Een modern zwembad op historische grond	40
De tuinders van Veur/ familie Vieveen	48
Afbraak gemeentehuis van Stompwijk in 1969	62

Erfgoed
podium
Leidschendam-
Voorburg

Meer informatie over het Erfgoed Podium Leidschendam-Voorburg
op www.swaensteyn.nl

WEDEROPBOUW IN LEIDSCHENDAM

Deel 2, van 1960 tot 1970

Voorwoord

Direct na het beëindigen van de Tweede Wereldoorlog moest ook Leidschendam noodgedwongen de balans opmaken.

Men had logischerwijs te kampen met ernstige tekorten aan levensmiddelen, brandstoffen, goede woonruimte, de grote werkeloosheid en de geldzuivering. Maar ook de land- en tuinbouw verdiende de nodige aandacht, deze sector was immers van essentieel belang voor de lokale voedselvoorziening.

En zo maakte Leidschendam zich in mei 1945 gezamenlijk op voor een nieuwe toekomst, te beginnen bij de Wederopbouw.

In onze periodiek van december, gaan we aan de hand van diverse thema's verder met deel II van de Wederopbouw over de periode 1960-1970.

De nieuwe school aan de Rijnlandstraat 1958/59

Het Rooms-katholieke schoolbestuur schrijft in juni 1958 een aanbesteding uit voor de bouw van een school voor mulo en mavo-onderwijs, aan de Rijnlandstraat in Leidschendam. Verschillende bedrijven en architecten, waaronder de

firma Langeveld en Oosterom in Alphen aan de Rijn, G.A. Baaten te Leidschendam en de gebroeders Niersman uit Voorschoten, schrijven zich hiervoor in. De aanbesteding komt uiteindelijk in handen van de Wassenaarse architect P.N. de Bruijn.

Paul Dekker (zoon van de hoofdonderwijzer) en Peter Bredie (zoon van één van leerkrachten) leggen in 1958 gezamenlijk, onder toezicht van burgemeester Banning, de eerste steen voor de bouw van dit scholencomplex. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Exterieur van de nieuwbouw van de Petrus en Paulus mulo-mavo aan de Rijnlandstraat in 1959. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Interieur van de nieuwbouw van de Petrus en Paulus mulo-mavo aan de Rijnlandstraat, 1959. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Een aantal leerlingen verhuist in 1959, samen met Willem van Rijswijk (met pet) een deel van het schoolinterieur van de oude locatie aan de Koning Julianaweg naar de nieuwe school aan de Rijnlandstraat. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Klassenfoto van de Petrus en Paulus mulo-mavo aan de Rijnlandstraat in 1961. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Op de foto zien we van links naar rechts op de achterste rij: Theo Waaijer, Joop Hooijmans, Rinus van Haasteren, Bernard Dekker. Op de tweede rij: Riet van Vliet, Sanny Disseldorp, Gerard van Zon, de onderwijzer de heer Bredie, Jan van Houten, Jan van Leeuwen en Gerard van Kan. Gehurkt: Aad Sebel, Gerda van Heijningen, Sjaan van der Meer, Wim van der Ham en Fred Starrenburg.

Groepsfoto van de leerkrachten van de Rooms-katholieke mulo-mavo aan de Rijnlandstraat in 1968. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Van links naar rechts zien we op de bovenste rij de heren van Doolen, Barnas, Jansen, Verhaar en de hoofdonderwijzer, de heer Dekker. Middelste rij: de heer Sedee, mevrouw Meershoek, de heer Warffenius, de heer van Eijk en zittend mevrouw de Jong.

In 1988, dertig jaar na de eerstesteenlegging, besluit het bestuur van het Veurs College om het schoolgebouw aan de Rijnlandstraat af te stoten. De lessen voor HAVO en VWO werden al gegeven aan de school aan het Fluitpolderplein, nu ko-

men hier ook de lessen voor de MAVO bij. Het oude schoolgebouw aan de Rijnlandstraat heeft inmiddels plaatsgemaakt voor een modern gebouw waarin de Protestants Christelijke basisschool 'De Zonnewijzer' is gevestigd.

Een nieuwe brandweerkazerne aan de Warmoerzierstraat 1961

Op zaterdag 16 december 1961 opent burgemeester Banning in bijzijn van diverse genodigden 's morgens om 11.00 uur de nieuwe brandweerkazerne aan de Warmoezierstraat in Leidschendam.

Deze ruime en moderne brandweerkazerne, als opvolger van de kazerne aan de Delftsekade, was in vele opzichten een aanwinst voor Leidschendam, en bood met zijn centrale ligging naast het

nieuwe winkelcentrum aan de Damlaan en Damplein voldoende plaats aan de diverse bluswagens en de benodigde apparatuur. Het idee was om de manschappen van dit vrijwillige brandweerkorps te huisvesten in de flatwoningen aan de Warmoezierstraat, maar dit bleek in de praktijk moeilijk te realiseren. De ruime brandweerkazerne was voorzien van een theorielokaal, kantoorruimte en een werkplaats.

Leidschendam, december 1961.

uitnodiging

Burgemeester en wethouders van Leidschendam nodigen u hierbij uit aanwezig te zijn bij de ingebruikneming van het nieuwe brandweer-gebouw aan de Warmoezierstraat, alhier (zijingang Plaspoelstraat 48). De officiële opening zal door de burgemeester worden verricht op zaterdag 16 december a.s., om 11 uur.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VOORNOEMD,
De secretaris, De burgemeester,
Maas Banning

Officiële uitnodiging voor het bijwonen van de opening van de nieuwe brandweerkazerne op 16 december 1961. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Burgemeester Banning feliciteert de commandant van de vrijwillige brandweer, de heer J.C. Haagen, met het nieuwe brandweercomplex aan de Warmoezierstraat in 1961. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

De officiële opening van de nieuwe brandweerkazerne aan de Warmoezierstraat in 1961. Burgemeester Banning wijst het nieuwe telefoonnummer 3333 aan. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Stompwijk, 27 September 05.
 Edel. Achtbaren Heeren
 Burgemeester en Ede. van den gemeen-
 raad te Stompwijk

Geven met verschuldigde eerbied
 te kennen, ondergeteekenden, allen leden
 der brandweer bij Spuit N° 2 alhier,
 dat bij den onlangs plaats gehad hebbende
 brand duidelijk gebleken is, dat de
 bestaande inrichting der brandweer bij
 ernstige gevallen van brand groot ge-
 vaar oplevert. Immers, wanneer de
 leden pompen om hun daggeld met
 te vertieren niet opkomen en zij, die op
 de plaats van brand verschijnen op een
 gegeven oogenblik niet meer verkiesen
 te pompen, staan de hoefden der brand-
 weer machteloos tegen over hen.

Bekende geven zij u daarom in
 overweging het daaraan te willen leiden,
 dat gevallen zooals van recenten datum
 worden voorkomen. Naar hun beschei-
 den mening zou zulke kunnen geschieden
 door: 1° 1/2 Hoofd der brandweer of diens
 plaatsvervanger bij gemeente-verordening
 de bevoegdheid te verlenen in gevallen van
 brand proces. verbaal op te maken tegen
 alle onwilligen.

2° Een of meer vaste ploegen van pompen
 aan te stellen van personen, die zich
 daartoe bereid verklaren, tegen een door

den Raad vast te stellen belooning per uur.
 Op deze wijzen meenen adressanten kan
 onverschilligheid worden onderdrukt en
 zoo soms groote brandschaden voorkomen;
 reden waarom zij deze voorstellen dringend
 bij u in overweging aanbevelen

Welk doende

M. van Dijk

L. J. W. J. van

J. van

J. van

A. Oltvoorn

D. Stokenburg

H. de Banning

W. van Leeuwen

G. Oltvoorn

N. de Groot

G. B. de

DE PROFESSIONALISERING VAN DE BRANDWEER KENT EEN LANGE WEG.

In het begin van de jaren zestig rukte het korps vrijwillige brandweer gemiddeld negentien keer uit voor diverse hooi-, schoorsteen- en keukenbranden. In 1968 trad de heer van Dijk in dienst als brandweercommandant. Hij was hiermee de enige betaalde kracht binnen het korps van 33 vrijwilligers. Medio jaren tachtig rukte het brandweerkorps gemiddeld 481 keer uit. Veel branden werden veroorzaakt door brandstichting voortkomend uit baldadigheid. Het toenemende aantal branden vergde veel van de organisatie en van de (vrijwillige) brandweerlieden. Naast het blussen van branden werden de taken ook uitgebreid met de nodige demonstraties en brandweerdagen en werden er samenwerkingsverbanden opgezocht met diverse organisaties zoals het Rode Kruis.

Het vrijwillige brandweerkorps van Veur/Leidschendam heeft in de loop van de jaren vele bekende Leidschendamers gekend zoals de heren Alblas, Carree, van Dijck, Groenewegen, Haagen, van Haastrecht, Halverhout, van Kampen, Massaar, van Nierop, Schuijt, Vader, van Vliet, van Wijk, Zwennes, van Zwieten.

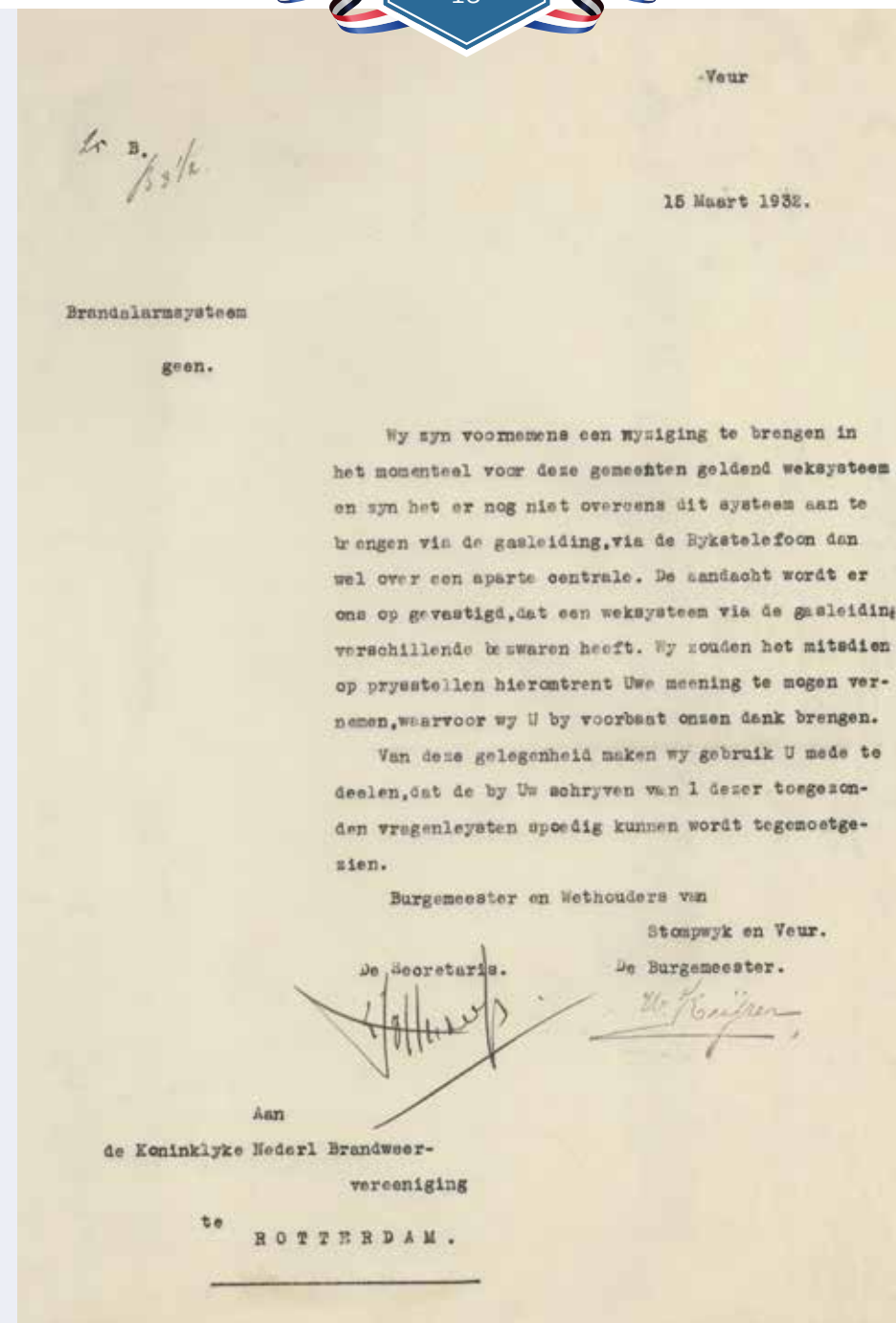
BRANDBESTRIJDING IN DE 20^E EEUW CORPS DER VRIJWILLIGE BRANDWEER.

In het voorjaar van 1905 werden de voorwaarden vastgelegd voor de realisatie van een drinkwaterleiding in Leidschendam,

dit naar voorbeeld van de Voorburgsche Waterleiding Maatschappij. De gemeente besloot direct tot aanschaf en plaatsing van twaalf brandkranen. Pas dertien jaar later, in oktober 1928 besloot de gemeenteraad om voor gezamenlijke rekening van de buurtschappen Veur en Stompwijk, een automobielmotorbrandsput aan te schaffen. En werd een corps van vrijwillige brandweerlieden gevormd. Het corps moest bestaan uit een hoofdbrandmeester vijf brandmeesters en vijf hulpbrandmeesters, die allen verspreid over de beide buurtschappen dienden te wonen. De aangestelde (hoofd)machinisten hielden zich voornamelijk bezig met het onderhoud en de zorg van de brandsput. Als reservematerieel maakte men ook nog gebruik van de oude handspuiten. Het was de bedoeling dat men jaarlijks in april en oktober met de autospuit oefende om ervaring op te doen. De verschillende brandmeesters genoten voor hun dienst respectievelijk 25,15 en 5 gulden per jaar. De bevelvoerder kreeg voor elk vol uur dienst bij een brand of oefening één gulden uitbetaald.

Dat er in de organisatie en uitvoering van dit corps weleens onvrede was, blijkt uit onderstaande brief van 27 september 1905. De brandweerlieden van het eerste uur van de Spuit No. 2 spreken hun bezorgdheid uit de praktische uitvoering van het blussen van branden en de daaraan gerelateerde risico's.

In deze brief geven alle leden van der brandweer van Spuit No. 2 met verschul-

Brief 15 maart 1932 van B&W Stompwijk en Veur gericht aan de Koninklijke Nederlandse Brandweer Vereniging te Rotterdam. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

30/4
493

BIJ BRAND BEL OP LEIDSCHENDAM 130.

VRIJWILLIGE BRANDWEER
te LEIDSCHENDAM.

Gemeenten STOMPWIJK en VEUR,

LEIDSCHENDAM, 7 Maart 1933.

Aan heeren brandweerlieden van de vrijwillige
brandweer te Leidschendam.

Met dezen deel ik U mede, dat heden de brandalarmering-
inrichting in de gasfabriek in werking is gesteld.

Ingeval van brand zal in den vervolge als regel dit
alarmtoestel in werking worden gebracht, waarbij de bel in
Uwe woning twee keer achter elkaar zal rinkelen.

U spoedt zich dan zoo spoedig mogelijk naar de garage
bij de gasfabriek, alwaar wordt medegedeeld waar de brand is.

De brandspuit moet vertrekken zoo gauw als er een ma-
chinist(chauffeur) met drie man aanwezig zijn. Het overige
personeel komt vanaf de garage per gemeente auto of per ei-
gen gelegenheid.

De chauffeur der gemeente auto moet ongeveer 10 minu-
ten wachten.

Op den dag, uitgezonderd Zaterdagmiddag en On- en feest-
dagen, zal de gemeente auto niet aanwezig zijn, zoodat dan de
chauffeur van de brandspuit eenige oogenblikken langer moet
wachten, doch nadien is een ieder genoodzaakt per eigen gelege-
genheid te gaan.

Voorts deelen wij U mede, dat elke Zaterdagmiddag tus-
schen drie uur en kwart na drie de brandweeralarmering-
inrichting zal worden beproefd, waarbij eveneens de bellen twee keer
moeten overgaan, terwijl dan bij eenig gebrek aan de wekkers een
ieder verplicht is dit terstond ter kennis van de dichtbij-
zijnde brandmeester te brengen.

Wij vertrouwen er op dat elke brandweerman dezelfde ij-
ver voor de vrijwillige brandweer zal betrachten als tot nog
toe is geschied.

De Hoofdbrandmeester.

G. de Regt .

digde eerbied richting den Edelachtbare Heeren burgemeester (Pleunis van Duij-
vendijk) en leden van den gemeenteraad te Stompwijk te kennen dat zij zich zor-
gen maken over de uitoefening van hun
taak als brandweerman. 'Immers, wan-
neer de leden pompiers om hun daggeld
niet te verliezen niet opkomen en zij, die
op de plaats van de brand verschijnen
op een gegeven oogenblik niet meer ver-
kiezen te pompen, staan de hoofden der
brandweer machteloos tegen over hen'.
De elf adressanten wijzen in hun schrij-
ven met klem om een oplossing te vin-
den voor deze onverschilligheid om zoo
grootte brandschaden in de toekomst te
voorkomen.

Verdeeld over beide buurtschappen wa-
ren er drie zgn. 'Wekkers' aangesteld. Het
was de bedoeling dat zij het benodigde
personeel op de hoogte stelde van een
brand en de locatie. Voor hun werk kre-
gen zij een jaarlijkse vergoeding van 2,50
gulden en één gulden per brandalarm.

In een brief van 28 september 1931
schrijft de brandmeester, de heer Hen-
drik van Wijk, in het dagelijks leven met-
selaar en aannemer destijds wonende
aan de Kostverlorenweg 10 in Stompwijk,
aan Burgermeester en wethouders van
Stompwijk en Veur, dat hij verschuldigde
eerbied aandacht wenst te vragen voor
een alarmeringssysteem voor de brand-
weerlieden. Volgens de instructies voor
het vrijwillige corps der brandweer moes-
ten alle leden, na gewekt te zijn, zich on-
middellijk begeven naar de garage om
meteen te kunnen uitrukken. De heer

van Wijk geeft echter aan, dat het nog bij
geen enkele brand mogelijk is geweest
om het korps voltallig en in één keer te
laten uitrukken. Om reden dat één vroeg,
de ander laat, en de derde helemaal niet
is gewekt. Alle brandweerlieden zijn zeker
bij het begin der brand uiterst nodig, zo
kan de vuurhaard bij het begin krachtig
worden bestreden, hetgeen erger kan
voorkomen.

Als brandmeester is hij niet alleen ver-
antwoordelijk voor het corps maar moet
ook toezicht houden op de watervoor-
ziening, de slangen en voor het afsluiten
van gas en elektriciteit. Uit hoofde van
zijn functie maakt hij per brandmelding
gebruikt van eigen vervoer om zo snel
mogelijk naar de plek des onheils te rij-
den. De heer van Wijk beschikt over een
motorrijwiel.

Op 15 maart 1932 vraagt het gemeentebe-
stuur van Veur en Stompwijk aangaande
het verzoek van de heer van Wijk advies
aan den Koninklijke Nederlandse Brand-
weer Vereeniging te Rotterdam.

In maart 1933 berichtte burgemees-
ter Keijzer zijn ingezetenen het blijde
nieuws dat er een alarmering-inrichting
voor de brandweer in gebruik was geno-
men. Hij deed dit met de volgende woor-
den; 'in verband hiermede heb ik de eer
U mede de deelen, dat deze alarmering-
inrichting, waarvan de centrale is gevestigd
in het gebouw van de gasfabriek gelegen
aan de Stompwijkse Achterweg 4 te Leid-
schendam, thans is gereedgekomen en
in werking gesteld. In geval van brand

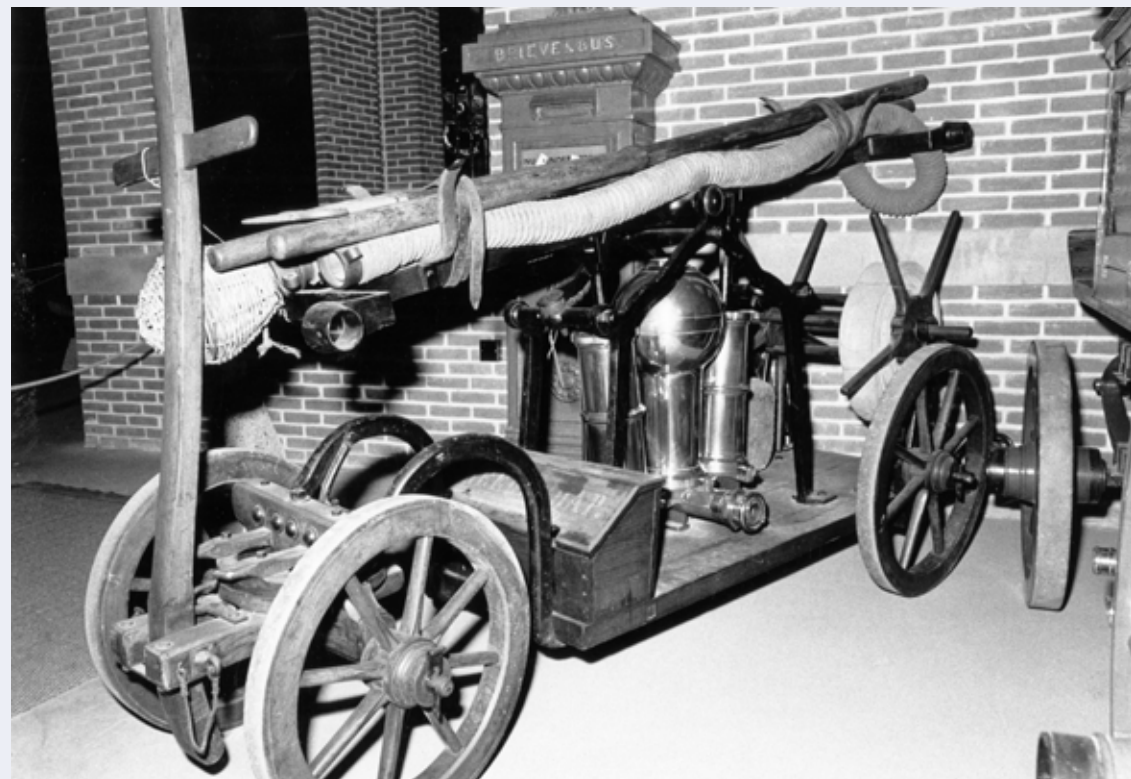

Het korps van de vrijwillige brandweer poseert met de nieuwe Dodge voor het oude gemeentehuis aan de Delftsekade in 1947. Geheel rechts zien we brandweercommandant de heer van Wijk en burgemeester Banning. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

De brandweer tijdens de optocht bij het 50-jarig regeringsjubileum van H.M. Koningin Wilhelmina. V.l.n.r. Commandant H van Wijk, N. Halverhout, A. Massaar, ondercommandant H. van Kampen en P. Groenenwegen. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Een Leidschendamse historische spuitwagen met handbediening, tentoongesteld in het voormalige Nationaal Automobiel Museum van Louwman en Parqui in 1979. Dit automobiel museum was tussen 1969 en 1981 gevestigd aan de Parnashofweg in Leidschendam. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

verzoek ik U hiervan onmiddellijk mededeling te doen aan genoemde centrale. Dit kunt u door zoowel bij dag als nacht op te bellen met nummer 130.

Op de kaart, die mensen goed moesten bewaren, stonden ook nog diverse telefoonnummers van o.a. de huisartsen Perquin en van der Stam.

Bij het bedienen van een handbrandspuit gaven de brandmeesters met hun stokken het pomptempo aan. Bij on-

voorziene onregelmatigheden werd het onrustige publiek met deze stokken ook weleens op afstand van de brandhaard gehouden. Er waren verschillende soorten stokken met verschillende opschriften zoals 'van de pompiers' of 'kommandeur'

Het waarborgen van de brandveiligheid. De huidige brandweerkazerne van Leidschendam-Voorburg, geopend op 20 november 2003 en gehuisvest aan de Via Donizetti 1, is uitgerust met de meeste

Van Arembergelaan 74
2274 BW Voorburg
Tel 070 322 22 69
info@brixmakelaars.nl

UW LOKALE SPECIALIST
IN WONEN EN BEDRIJFS
ONROEREND GOED

Het aangewezen kantoor
voor topkwaliteit en service bij:

- ✓ Verkoopbegeleiding
- ✓ Aankoopbegeleiding
- ✓ Verhuurbemiddeling
- ✓ Beheer
- ✓ Taxaties

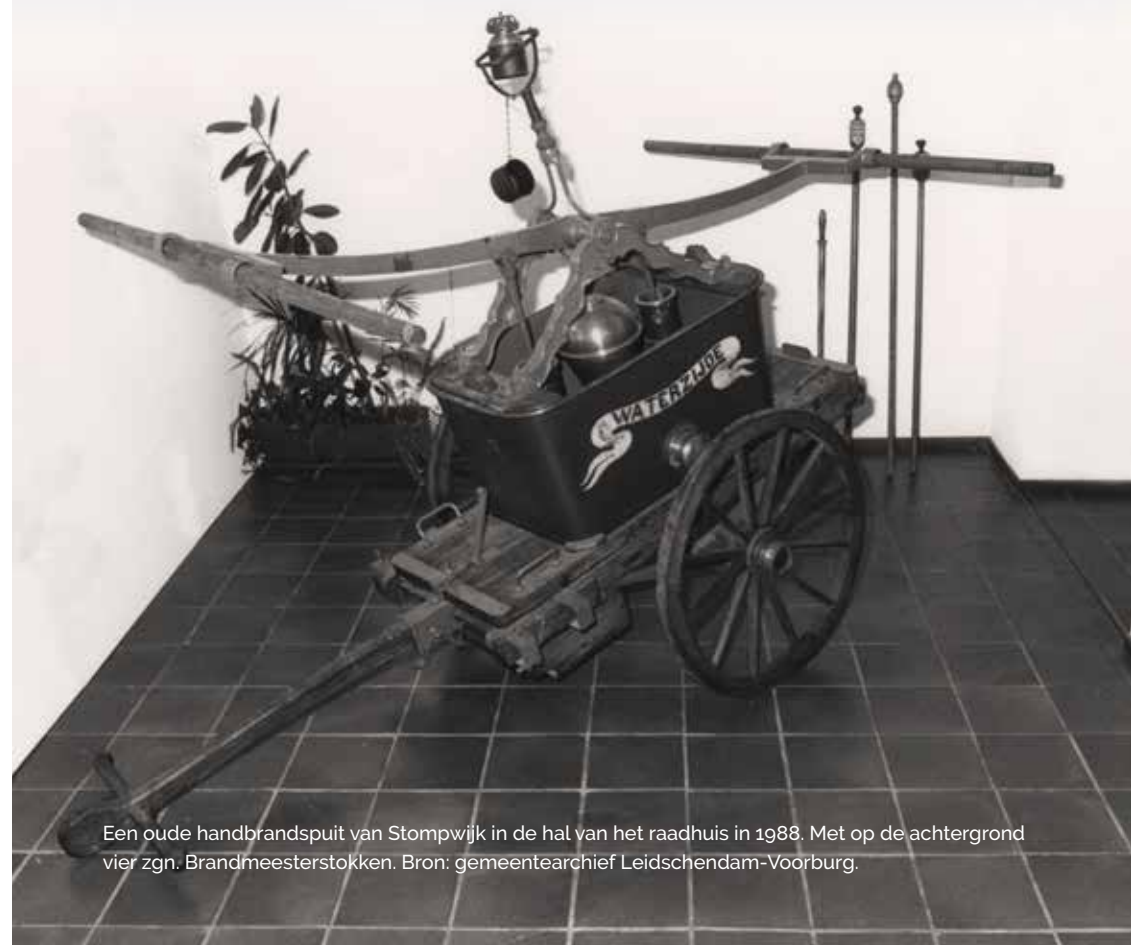

www.brixmakelaars.nl

geavanceerde blusmiddelen en tank-autospuiten. En biedt door middel van diverse geavanceerde hulpverleningsvoertuigen directe hulp bij de meest uiteenlopende branden of verkeersongevallen. In bijna elke situatie kan men het vuur optimaal monitoren en bestrijden. Maar het werk van de brandweer kent ook andere taken zoals aandacht voor preventie, het controleren van gebruiksvergunningen voor bedrijven en instellingen en het handhaven van regels in wetten op het gebied van de brandvei-

ligheid. Het geven van voorlichting en het organiseren van realistisch brandweeroefeningen om zo de benodigde vaardigheden op pijl te houden. Een speciaal team bij dit brandweercorps is het bedrijfsopvangteam. Brandweermensen staan bij een uitruk vaak letterlijk en figuurlijk onder hoge druk. De emoties komen pas los na terugkeer op de kazerne. Bij leden van het bedrijfsopvangteam zal er elk moment van de dag gelegenheid zijn om deze emoties gezamenlijk een plek te geven.

Een oude handbrandsput van Stompwijk in de hal van het raadhuis in 1988. Met op de achtergrond vier zgn. Brandmeesterstokken. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Aanbouw zuidwest vleugel- gemeentehuis in 1961

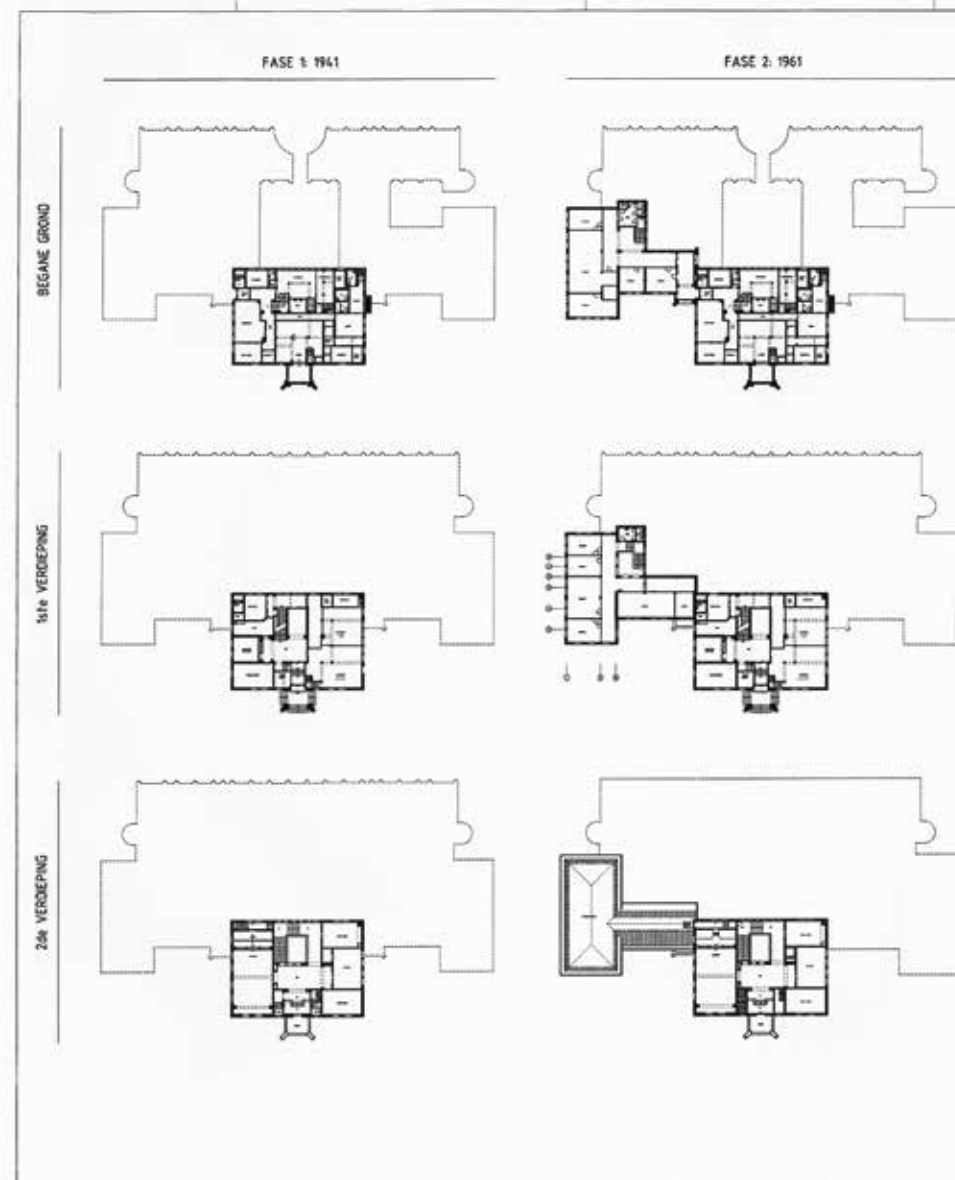

Originele schets van de architect Kropholler uit 1939. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

De bevolkingsgroei in Leidschendam kent in de jaren na de Tweede wereldoorlog een stijgende lijn. Door de vele huwelijken, de ontstane welvaart en de Verzuiling groeit het inwonertal navenant. Het nieuwe gemeentehuis, geopend op 20 mei 1941 en gelegen aan de Koningin Wilhelminalaan, blijkt door de toeneemende bevolkingsaanwas en de daaraan gerelateerde werkzaamheden qua wer-

kruimte voor de gemeenteambtenaren én het optioneel kunnen functioneren van de gemeenteraad eind jaren vijftig, zijn grens te hebben bereikt.

Kropholler was als architect verantwoordelijk voor de bouw van het raadhuis en de tegenover het raadhuis gelegen woningen.

Detailtekening verbouwing van het gemeentehuis. Vergelijking met de situatie uit 1941 en die van de geplande nieuwbouw in 1961. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Maaltijden - Traiteur - Catering

GEZOND

Damstraat 4 - Leidschendam
070-3204739 - www.vanrijnculinaire.nl

SLAGERIJ • EETERIJ
PIET SCHOLTEN

Damstraat 2c 2265 AG Leidschendam
070-3272843 - www.pietscholten.nl

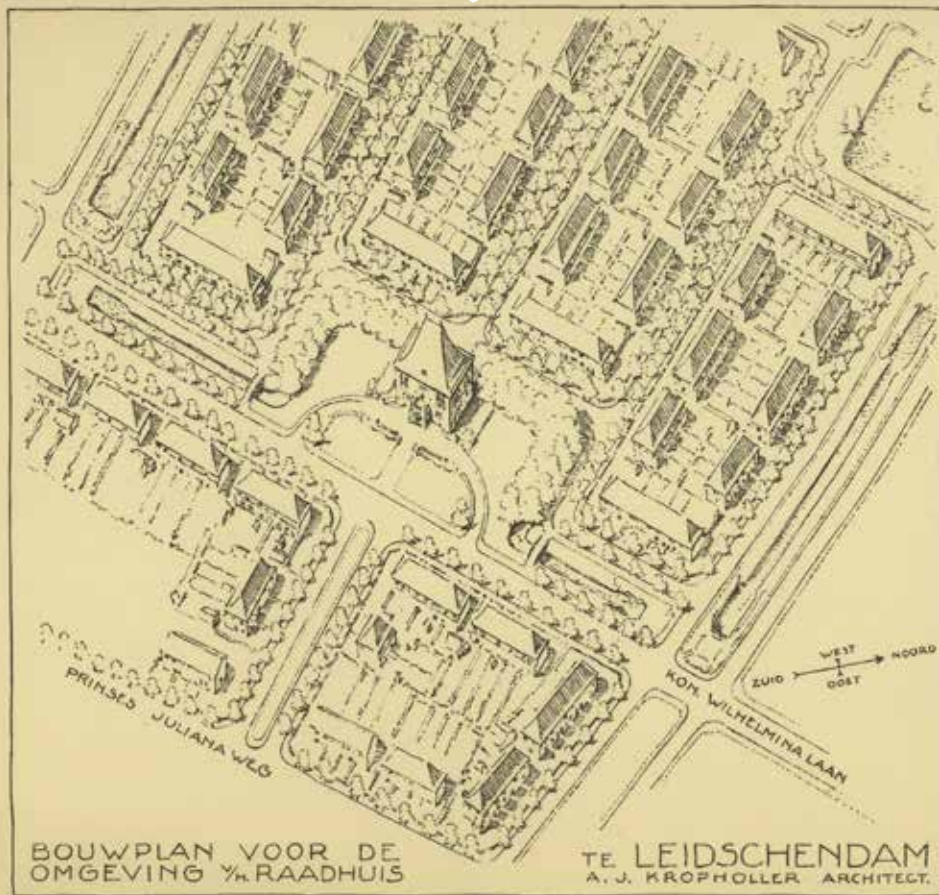

Burgemeester Banning spreekt bij de opening van de nieuwe zuidwest vleugel van het gemeentehuis in 1961. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg, vervaardiger: G.W. van Duinen

Burgemeester Banning wordt in 1961, direct na de officiële opening van de nieuwe zuidwest vleugel, gefeliciteerd door de architect Kropholler. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg, vervaardiger: G.W. van Duinen

Originele ontwerpschets van de architect Kropholler uit 1939. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Op deze ontwerpschets zien we de door Kropholler bedachte indeling van de woningen tussen Koningin Wilhelminalaan, J.S. Bachlaan, Prins Bernhardlaan, de Mozartlaan en de Prinses Margrietlaan. Het merendeel van dit plan is uiteindelijk niet gerealiseerd. Op een deel van het plan achter het gemeentehuis is in 1953 het bejaardencentrum Marienpark gebouwd.

De geordendheid van het bureau met de bakelieten zwarte telefoons, de pennenbakjes, de asbakken en het vaasje met bloemen spreken boekdelen. Bij het kantoor van het afdelingshoofd/ chef staan nog twee schrijfmachines te wachten voor gebruik.

Zoals Den Haag al eeuwenlang 'zijn' ooi-evaar kent, zo zwemmen en broeden er al vele jaren witte zwanen in de sloten rond het gemeentehuis.

Interieur van de nieuwe zuidwest vleugel van het raadhuis in 1961.
Bron gemeentearchief Leidschendam-Voorburg, vervaardiger: G.W. van Duinen

Raadhuis met nieuwe zuidwest vleugel aan de Koningin Wilhelminalaan gezien in noordelijke richting. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg

ZWART & PARTNERS

Zwart & Partners Network Notarissen
Van Ruysdaellaan 41
2264 TK Leidschendam-Voorburg

T (070) 320 05 00
kantoor@zpnn.nl
www.zpnn.nl

OK2PRESS

HUISSTIJLEN • PRE-PRESS • DRUKWERK

070 413 00 30 | WWW.OK2PRESS.NL

Afscheid van de Blauwe tram (november 1961)

Na de Tweede Wereldoorlog steeg het particuliere autobezit, en de jeugd ontdekte massaal de brommer. De tijd van de Nozems (Nederlands Onderdaan Zonder Enig Moraal) en de provocatie tegen de maatschappelijke pijlers van de samenleving.

In deze roerige tijd namen we afscheid van de blauwe tram. Een vervoersmiddel welke ons vanaf de jaren twintig van de vorige eeuw ongekeerde reismogelijkheden bood om even een dagje uit of naar familie te gaan.

Al in 1915 kreeg het gemeentebestuur van Veur een brief van de Maatschappij tot exploitatie van Tramwegen, dat zij voornemens waren het traject van de stoomlijn 's Gravenhage -Leiden om te bouwen in 'eene elektrische lijn'.

Na een grootschalige onteigeningsprocedure van diverse grondbezitters, kon het publiek op vrijdag 25 januari 1924 op het tracé Leiden - Veur voor het eerst kennis maken met de Blauwe tram. De tram werd bij de halte Damlaan feestelijk ontvangen, het muziekkorps speelde terwijl burgemeester Keijzer zich met een aantal genodigden verzamelde om dit nieuwe vervoersfenomeen zelf te aanschouwen.

De tramrijtuigen werden gebouwd door de firma Gauz en Co te Boedapest, en behoorde volgens de kenners tot de allermooiste tramstellen welke ooit op een tramtracé hebben rondgereden.

De wagons waren verdeeld in twee compartimenten met elk achttien plaatsen voorzien van rotan bekleding. Op het brede midden balkon zorgden de klappankjes indien gewenst voor extra zitplaatsen.

Vanwege zijn kleurstelling, donkerblauw met grijs, kreeg dit type tramstel al gauw de koosnaam 'de Blauwe'. En was 37 jaar een vertrouwd gezicht in ons straatbeeld. Ook in de oorlogsjaren bood de Blauwe tram in geval van nood veiligheid. Jonge mannen hebben in de jaren '43-'44 de geheimzinnige machinekamer van deze Boedapests van binnen gezien, ze werden er door de dienstdoende conducteur stilgetjes in geduwd als er een razzia plaatsvond en de Grüne Polizei (ordedienst van nazi-Duitsland) de tram aanhield.

Het is donderdagavond 9 november 1961, als in de remise aan de Parkweg te Voorburg, burgemeester Banning van Leidschendam door het zwaaien van een rode lantaarn de Blauwe tram voor de laatste keer tot stilstand brengt.

Maatschappij tot Exploitatie van Tramwegen.
VOORBURG.

INTERC. TELEFOONNUMMER
VOORBURG 5013.

M.E.T. 19/1

Bylagen : 1

Zoals wy by Uw College bekend mogen veronderstellen, bestaat by ons het voornemen de stoomtramlijn 's Gravenhage - Leiden om te bouwen in eene elektrische lyn.

De bedoeling daarby is deze lyn zoodanig in te richten, dat de elektrische tramtreinen elkaar met korte tusschenpoosen zullen kunnen bevolgen, terwyl mede de snelheid zal kunnen worden verhoogd. Het wordt derhalve noodzakelyk de baan zooveel mogelijk gescheiden van den openbaren weg aan te leggen.

By het thans gereed zynde ontwerp is hiermede rekening gehouden.

Wy hebben de eer Uw College hierby het ontwerp der lyn, voor zoover Uw Gemeente betreft, aan te bieden, met het verzoek ons wel de voorsaaften te willen doen kennen, waarop Uw College bereid is de totstandkoming der noodige vergunningen tot den aanleg en de exploitatie der ontworpen elektrische lyn te bevorderen, ons daarby tevens gaarne bereid verklarende tot het geven van alle door Uw College nader gesenschte inlichtingen en tot het overleg, dat tot de vaststelling der voorsaaften van vergunning zal kunnen leiden.

De Maatschappij t. Expl. v. Transv.

A. J. B. van der V.
Directeur.

A a n Heeren Burgemeester & Wethouders

van

V o o r b u r g .

Brief van de maatschappij tot exploitatie van Tramwegen van 29 oktober 1915.
Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg

Omslag van de winterdienstregeling van de NZH voor 1943/44. In verband met de voorgeschreven verduistering moest de conducteur de kaartjes bij zaklamplicht knippen.
Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg

Passagiers van de Blauwe tram bij de halte Damlaan in 1960. Rechts zien we de etalage van de rijwielhandel van Van Haastrecht aan de Damlaan. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Burgemeester Feith van Voorburg spreekt het publiek toe en memoreerde dat 'de Blauwe' meer was dan alleen maar een tram, hij sprak van een verbindend symbool tussen Voorburg, Leidschendam en Voorschoten. Burgemeester Kool van Voorschoten spreekt de conducteurs toe. Daarna was er ter afscheid een doos sigaren voor de 'bemanning'. Toegestroomde verzamelaars probeerden nog enkele souvenirs te bemachtigen maar de Voorburgse politie liet dit niet meer toe.

De zoon van een hoofdzichter van de NZH in Leiden beschreef dit afscheid met de treffende woorden 'mijn vader was eerst getrouwd met die tram en daarna

met mijn moeder, voor de bus heeft hij nooit de gevoelens kunnen opbrengen die hij zovele jaren voor de Blauwe tram had gekoesterd'.

Een ander voegt hieraan toe: 'dierbare Blauwe we zullen je missen in ons leven van alle dag'.

Een bus van de NZHVM rijdt, met de gemeenteraad van Leidschendam, over de nieuw te openen Oude Trambaan, ter hoogte van de J.S. Bachlaan. Links de flatwoningen aan de Delflandstraat.

Zij, die met lede ogen moesten aanzien dat hun vertrouwde 'Blauwe' werd vervangen door busvervoer gaven de afkorting NZHVM N.V. (Noord-Zuid-Hollandse Vervoer Maatschappij N.V.) de passende titel: Nooit Zal Het Vervoer Meer Normaal Verlopen.

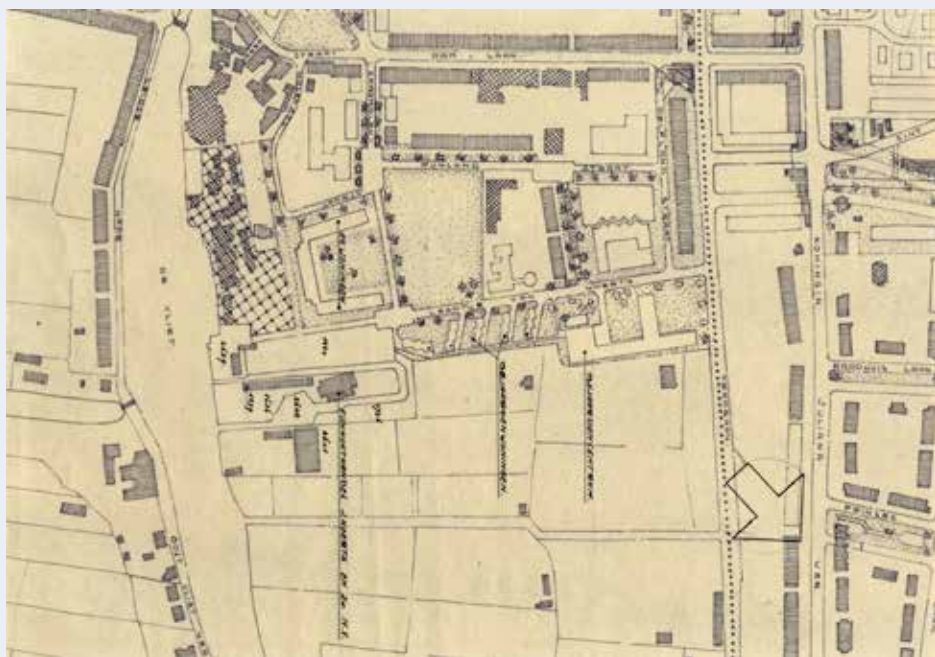

De officiële opening van de Oude trambaan in 1969. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg

Bouw Protestants Christelijk bejaardencentrum 'Schoorwijk', 1961

Op de locatie aan de Schoorlaan, waar de R.K. Woningbouwvereniging 'St. Willibrordus' aan het begin van de twintigste eeuw plannen had voor de bouw van 44 arbeiderswoningen en twee winkels, werd in 1956 het initiatief genomen voor de bouw van het bejaardencentrum 'Schoorwijk'.

Op zaterdagmiddag 12 maart 1960 slaan Drs. Riphagen en de heer Van Leusden, in bijzijn van diverse genodigden met een heimachine de eerste paal voor de bouw van het Protestants-Christelijk bejaardencentrum 'Schoorwijk'

Plattegrond van Leidschendam eind jaren 50 met de invulling van het nog te bouwen Protestants-Christelijk bejaardencentrum 'Schoorwijk'.

Bron: bouwarchief gemeente Leidschendam-Voorburg.

Op de tekening wordt de Schoorlaan nog het 'laantje van Koerts' genoemd. Via dit laantje liep je vanaf de Oude Trambaan rechtstreeks naar de houtzaagmolen van de familie Koerts gelegen aan de Vliet.

Het Protestants Christelijk bejaardencentrum Schoorwijk in 1961.

Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg

Uitgeverij gebroeders van der Starre Leidschendam

Interieur van de lounge met entree van het Protestants Christelijk bejaardencentrum 'Schoorwijk' in 1961. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Vervaardiger: uitgeverij Gebr. Spanjersberg NV te Rotterdam

Op vrijdagmiddag 20 oktober 1961 werd de officiële opening van dit 'paleisje voor bejaarden' in aanwezigheid van burgemeester Banning, door de heer K.J. Mackenzie verricht. De bewoners konden deze bijeenkomst in de recreatiezaal door middel van een radioverbinding meebeleven.

De voorzitter, de heer Nijman, sprak ten slotte een woord van dank tot de overheidsinstanties voor de verleende medewerking en voorts tot de architect de heer Verschoor en de aannemer voor wat zij tot stand hadden gebracht.

De bewoners van het hoofdgebouw hadden hun kamer in juli al betrokken. Er was

keuze uit tien tweepersoonskamers en tachtig één persoonskamers. Iedere kamer was voorzien van een eigen keukentje en sanitair. Dat de vraag naar dit soort verzorgende bejaardenwoningen groot was blijkt uit het aantal aanmeldingen. Voor de royaal opgezette vijftien flatwoningen melden zich 52 gegadigden aan. Voor de tien tweepersoonskamers waren ruim 38 aanmeldingen binnengekomen.

De bovenste verdieping van het hoofdgebouw was gereserveerd voor het verzorgend personeel.

Naast het hoofdgebouw bevindt zich een kleine vleugel, welke plaats biedt voor ziekenkamers met in totaal tien bedden,

De aanleunwoningen aan de Schoorlaan van Het Protestants Christelijk bejaardencentrum 'Schoorwijk' in 1961, met links de houtzaagmolen de Salamander en rechts de flatwoningen aan de Zaagmolenstraat. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg
Vervaardiger: uitgeverij Magazijn Succes Leidschendam.

Kleuren-TV voor Schoorwijk

LEIDSCHENDAM — Daar Dick Bikker, de rechterhand van Johan Bodegraven die vorig maal de winnende kaart getrokken had, verhinderd was, heeft de leider van het NCRV programma 'Zo vader zo zoon' Gerard van den Berg dinsdagmiddag in de recreatiezaal van het Protestants Christelijk bejaardencentrum 'Schoorwijk' temidden van de bewoners een kleu-

rentelevisie voor hem aan de directeur van het centrum de heer Barendse overhandigd. De heer Van den Berg zei o.m., dat de NCRV eens geen quiz had willen maken waarbij slechts enkele mensen met vele cadeaus gelukkig zouden worden gemaakt, maar door dit spel de 'knikkers' aan zoveel mogelijk mensen ten goede wil doen komen.

Het was het 69 ste televisieapparaat dat werd uitgereikt en gisteravond werd de achttienste uitzending van 'Zo vader zo zoon' afweert gehouden. De heer Van den Berg deelde niet zonder trots mee dat de kijkcijfers van dit spel drie miljoen is. De directeur van Schoorwijk dankte de heer Van den Berg voor dit prachtige cadeau.

Krantenartikel Nieuwe Haagse Courant 15 augustus 1973.

Bron: krantencollectie Idsard Bosman

met hiernaast nog enkele dienstruimten. Verder biedt deze vleugel ruimte voor bezoekers, een logeerkamer en de rouwkamers.

De Hervormde predikant de heer Van Leusden wees erop, dat de kerken in Leidschendam een schuld ten opzichte van de bejaarden gaan inlossen. Het nieuwe tehuis wordt heel anders dan het vroegere terecht zo gesmaide armenhuis.

Op dinsdagmiddag 14 augustus 1973 werd de directeur, de heer Barendse, van het Protestants Christelijk bejaardencentrum 'Schoorwijk' blij verrast met een kleuren tv. Deze televisie werd hem door programmaleider Gerard van den Berg, van het immens populaire programma 'Zo vader zo zoon' in de recreatiezaal overhandigd. De directeur dankte de heer Van den Berg namens alle bewoners voor dit prachtige cadeau.

Gemeente Leidschendam viert haar 25-jarig bestaan in 1963

In 1963 bestond de gemeente Leidschendam 25 jaar, dit heugelijke feit werd gevierd met een overzichtstentoonstelling onder de titel 'Op en om de Leytschendam'

Vanaf donderdag 17 tot zaterdag 19 januari 1963 konden de bezoekers deze tentoonstelling in de raadzaal van het gemeentehuis aan de Raadhuislaan in Leidschendam bewonderen. Op de tentoonstelling waren destijds 192 items te bewonderen.

In de brochure, welke special voor deze tentoonstelling werd gemaakt, weerspiegelt Burgemeester Banning met onderstaande woorden zijn gevoel over het 25-jarig bestaan van Leidschendam.

'Er zal wel niemand zijn die ontkent, dat het karakter van onze gemeente in de afgelopen vijftientig jaar sterk is gewijzigd. Tal van nieuwe woningen en andere gebouwen kwamen tot stand en vervingen panden, welke niet meer voldeden aan de eisen des tijds. Als in deze periode al zoveel veranderd is, hoeveel te meer is dit het geval geweest in het verre verleden.

Het is daarom de verdienste van de tentoonstelling 'Op en om de Leytschendam' dat hiervan een duidelijk beeld wordt

gegeven. Een beeld, dat in zijn totaliteit slechts mogelijk was door de medewerking van verschillende instanties, die materiaal voor de tentoonstelling in bruikleen afstonden, onder meer de

Tentoonstellingsruimte in de raadzaal van het gemeentehuis van Leidschendam in 1963.
Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg

Hoogheemraadschappen van Rijnland en Delfland, de gemeentearchieven van Leiden, Den Haag, Delft en Voorschoten, de Gemeente van Leidschendam, de gemeentemusea van Den Haag en Amsterdam en mevrouw L.H. Baronesse Schimelpennick van der Oije te Voorschoten. Het past mij daarom allen, die op enigerlei wijze hebben meegewerkt aan de totstandkoming van deze expositie, hartelijk dank te zeggen. Een speciaal woord van

dank is hier op zijn plaats aan de heer J.D. de Kort, Chef van de afdeling Registratuur c.a. die de organisatie van deze tentoonstelling op zich heeft genomen.

Rest mij tenslotte eenieder, die deze tentoonstelling bezoekt, enige aangename ogenblikken toe te wensen'.

**De burgemeester
H.A.C. Banning'**

Een modern zwembad op historische tuingrond in de Amstelveen.

Het gebied dat wij nu kennen, gelegen tussen de Noordsingel -Burgemeester Veldhuijsenlaan- Fluitpolderplein en de Prinsensingel, werd al aan het einde van de 16e eeuw bewoond. Zo blijkt ook uit de geschiedenis van de in 1962/63 gesloopte bouwmanswoningen 'Amstelveen' en 'de Kooijwoninghe'.

De oudste gegevens van de bouwmanswoning Amstelveen zien we terug bij de schout en schepenen van Voorschoten: Op 23 februari 1580 verschijnt Marritjen Pontrelsd, de weduwe van Dammes Pieterszn, met haar kinderen bij de schout en schepenen van Voorschoten. Haar gezamenlijke bezit werd als volgt beschreven *'die woninghe, huijs, schuij, barghen, ende geboomte met omtrent eenentwintighalve mergen en een half honts lands'*

De weduwe stelt, *'dat zij haer leeven lanck opte wooning mag blijven wonen, en dat zij de halve boomgaard met kooltuin alsmede een hoek van de warmoes-tuin ten haere geriefe mag gebruiken.'*

BOERDERIJ DE KOOIJWOONINGHE

In het jaar 1577 zien we in de morgenboeken al een aantekening van de bewoner van de bouwmanswoning de Kooijwoninghe, Jan van Rijswijck over *'sijne woninghe met omtrent twintigh mergen en vijf honts lands eighen, soo duijnen veenen ende anders'.*

En zo vormden beide boerderijen voor haar bewoners aan het einde van de 16e eeuw al een bron van bestaan.

Boerderij Amstelveen gelegen aan de Van Ruysdaellaan 51, gezien in westelijke richting met links de watermolen van de Zijdepolder in 1958. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Boerderij de Kooijwoninghe in 1958 gelegen aan de Veurse Achterweg 77 gezien in westelijke richting. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Er zijn veel documenten waarin 'het vogelen door middel van een eendenkooi' wordt beschreven.

Zo ook voor deze boerderij, in het jaar 1666 waarbij in de stukken van een boeidscheiding het bezit als volgt wordt omschreven *'de bouwmanswoning en de landen, waartoe ook eene voogelkooij behoort'*

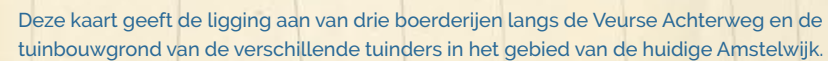
Beide boerderijen waren weliswaar gelegen aan de toenmalige Agterweg (Veurse Achterweg) en de latere Van Ruysdaellaan, maar het bijbehorende land strekte zich ver uit in de omgeving van deze boerderijen.

In de richting van de Dobbewatering zien we vanaf het begin van de 20e eeuw het uitgestrekte tuinland en de bijbehorende warmoezierwoningen van de families de Jong, Van der Ham, Van Veen, Van den Berg en de Ruyter.

Tegen het einde van de jaren vijftig begin jaren zestig ontstaat er een ander landschap. De tuinderswoningen met bijbehorend land en de beide bouwmanswoningen worden gefaseerd door de gemeente Leidschendam opgekocht. Om zo de weg vrij te maken voor de realisatie van het sportcentrum de Fluit.

De tuin van G.J. van Veen aan de Veurse Achterweg in 1927, gezien naar het westen. Op dit grondgebied is later het sportcentrum De Fluit gerealiseerd. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

*want met afscheid
begint herinnering*

Uitvaartcentrum Leidschendam-Voorburg

Strandwal 1

2265 AR Leidschendam-Voorburg

Rouwsuites in een huiselijke sfeer.
24 uur per dag vrij toegankelijk
voor de nabestaanden.

Voor een waardevol
afscheid met zorg en
respect afgestemd op
ieders persoonlijke wensen.

070-3202040 **www.vdhuz.nl**

REALISATIE VAN HET SPORTCENTRUM DE FLUIT

In 1968 verricht burgemeester Kolfschoten vanaf een graafmachine de eerste officiële handeling voor de realisatie van het sportcentrum De Fluit.

Op het terrein met een oppervlakte van 4,5 hectare zal het sportcentrum De Fluit worden gerealiseerd. Het sportcomplex bestaat uit een overdekt zwembad, een open lucht zwembad en een ruime sporthal. Van de 4,5 hectare zal 1,3 hectare worden vrijgemaakt voor lig en speelruimte. De entree van het zwembad zal

bestaan uit een ruim voorplein van 4200 vierkante meter en zal plaats bieden aan ruim 600 rijwielen en 200 bromfietsen. Op het nabij gelegen parkeerterrein is ruimte voor 180 auto's en diverse bussen. De totale bouwkosten waren destijds bijna zeven miljoen gulden. Het zwembad is ontworpen door het architectenbureau Baanders, Frenken, Wilgers en Verhey uit Amsterdam. Zwembad De Fluit, waarschijnlijk vernoemd naar de 17e eeuwse Fluitpolder, zou ruim veertig jaar dienstdoen als hét zwembad van Leidschendam.

Burgemeester Kolfschoten in de graafmachine, verricht officieel de eerste werkzaamheden voor de bouw van het zwembad De Fluit in de Amstelveen. Vervaardiger Foto Hogenboom.
Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg

Luchtopname uit 1974 van het pas gerealiseerde sportcomplex De Fluit.
Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Op 16 juli 1970 besloot de commissie van beheer van het gemeentelijke sportcentrum een prijsvraag over de naam van het sportcomplex uit te schrijven. Er kwamen uiteindelijk 595 namen als suggestie binnen. De naam 'De Fluit' van de heer C.J. de Leede uit Leidschendam kwam als winnaar uit de bus.

Op vrijdag 30 oktober 1970 opende om 16.00 uur de heer Voorhoeve het sportcentrum De Fluit. Het openluchtzwem-

bad volgde in het voorjaar van 1971. Vrijwel direct na de opening werd rond 1972 de Algemene Zwemvereniging Leidschendam (AZL) opgericht.

Leidschendam vanuit de lucht gezien met rechtsonder de kruising Noordsingel-Prinsensingel. Op de voorgrond de Veurse Achterweg links de Burgemeester Banninglaan en midden voor sporthal en zwembad De Fluit met daarachter de noodgebouwen van het Veurs College.

Sloopwerkzaamheden afbraak zwembad De Fluit 29 juli 2016. Bron: fotocollectie Idsard Bosman
Na bijna vijftig jaar maakt de slopershamer een einde aan het eerste officiële zwembad van Leidschendam.

Feestelijke opening van het nieuwe sportcomplex De Fluit
Bron: weekblad Het Krantje 16 maart 2016

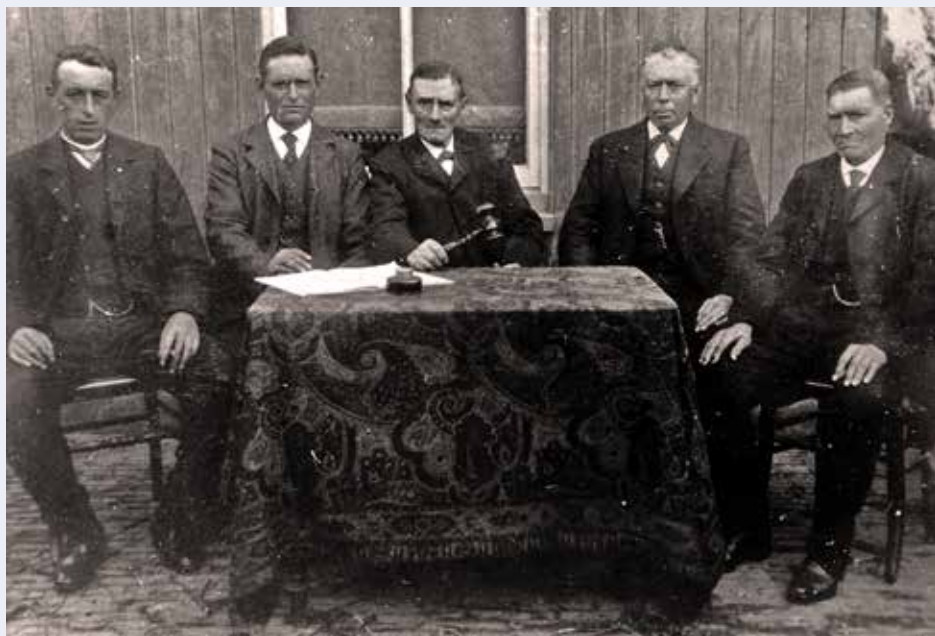
De tuinders van Veur

De eerste aanwijzingen voor de tuinbouw in Veur dateren van rond het midden van de 17e eeuw, zo blijkt uit diverse akten welke destijds ten overstaan van de Schout en Schepenen van Veur zijn opgesteld.

Zo verkoopt Maarten Pieterszn van der Werff in 1647 aan Leendert Sijmonszn. 'een huijsinghe, mett barch ende schuijr, mitsgaeders een bogaertien daaeraen met omtrent acht hont warmoeslandt daerbij, het welk in het noorden wordt begrenst door de Heerewegh'.

Maar ook Barthout Floriszn van Holwech (wonende te Delft) verkoopt in 1647 aan de Veur wonende Arent Andrieszn. van Oosten 'een seeckere huijsinghe ende erve, potinghe ende plantinghe met omtrent vijffenhalf hont teelland daeraen, belent in het noorden en oosten de Heerewegh. Het gehele bezit wisselt van eigenaar voor het bedrag van 1425 Caroli guldens.

In mei 1647 verkoop Barthout Floriszn Holwech ook 'een seeckere anderhalve mergen teellandt, in het oosten belent

Het bestuur van de coöperatieve Tuinveiling Veur en Omstreken. Van links naar rechts zien we de heren de Koning, Hendriks, de Ruijter, van Veen en Vieveen.

Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

De coöperatieve Tuinbouwveiling Veur en omstreken met rechts de Hofpleinspoorlijn en aan de overzijde van de Vliet de buitenplaats Nieuw Vronesteyn.

Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Tuinderij en veilingsschuit van L. Vieveen aan de Veurse Achterweg. Personen van links naar rechts: A. v.d. Lans, L. Vieveen, K. Hooymans, M. Verhage en Jan van der Meer Meester in 1925.

door de Heerewegh' Hij ontvangt hier- voor een bedrag van 1225 Caroli guldens.

In bovenstaande verkopen gaan we als oppervlaktemaat even uit van een Rijn- landse 'hont', deze oude Nederlandse maatvoering stond voor honderd roeden. 'Hont' vind zijn oorsprong in het woord 'honderd'.

Mocht de Rijnlandse roede vandaag nog als oppervlaktemaat gebruikt worden, dan zou een hectare land ongeveer ze- venhonderd vierkante roeden zijn ge- weest. Met een 'mergen teelland' wordt

in de verkoop een morgen bedoeld. Dit was het stuk land wat men in een och- tend (op een morgen) kon bewerken. Een Rijnlandse morgen aan land bedroeg destijds ongeveer 8500 vierkante meter.

In het zevende deel van de 'Nederlandse stad en dorpsbeschrijver' uit 1799, ver- telt de auteur over 'de vele warmoezers thuijnen waar vandaar hare voortbrengs- elen (*considerabele quantiteit groentes, knollen, bonen, peen en wortelen*) van- uit de gezamenlijke warmoezers tuinen hun weg naar Amsterdam en andere gro- te steden vonden.

Coöperatieve Tuinbouwveiling
„VEUR EN OMSTREKEN” G.A.
 te Veur
Veilinggebouw: Westvlietweg 2 te Stompwijk
 Halte Electriche spoor Leidschendam-Voorburg
Telefoon Leidschendam 47-48

Secretariaat: T. Borst, Voorburgscheweg 87, Veur, Telef. 39
 Postrekening 16361

Dagelijks veiling te 11.45 uur
De fijnste groenten, onder strenge keur
Speciaal: Andijvie, rijk aan vitaminen
 Inlichtingen bij den Secretaris-Penningmeester

Advertentie uit het adresboek van Voorburg, Stompwijk en Veur uit 1931. Dit adresboek werd uitgegeven door de R.K.-middenstandsvereniging 'De Hanze'.
 Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Het bestuur van de Coöperatieve Tuinbouwveiling Veur en omstreken bij het 50-jarig bestaan van de veiling waarbij de voorzitter L.C. de Koning werd onderscheiden. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg. Vervaardiger: industrie fotografie C. Freen uit Naaldwijk.

Door de constant hoge kwaliteit van deze producten had de Veurse tuinbouw zich aan het einde van de achttiende eeuw een vaste en vooraanstaande (export) positie verworven.

De tuinders kweekten hun producten op de koude grond onder 'plat glas', of in onverwarmde betonnen kassen (glazen kassen met een betonnen fundering), de zgn. 'warenhuizen'.

Rond 1850 was er in Veur voor het eerst sprake van het tuinbouwgebied 't Lien. Voor het transport van hun geteelde pro- ducten, maakte de tuinder gebruik van de uit de zeventiende eeuw daterende zandsloten.

Aan het begin van de twintigste eeuw gaan er geluiden op om te komen tot het oprichten van een eigen veiling. De aangesloten tuinders zouden dan hun geteelde producten sneller, eenvoudiger en goedkoper aan hun afnemers kunnen aanbieden.

Op 15 januari 1908, wordt op initiatief van de heren de Ruiter, Boon en van Heiningen een eerste bijeenkomst belegd om eens met mogelijke belanghebbenden te praten over de oprichting van een eigen veiling. De plaats van samenkomst was het café het Wapen van Veur op de hoek van de Damlaan.

Na enige discussie tussen de aanwe- gen tuinders, vraagt de heer de Ruijter,

Aankondiging in 1967 van de laatste veiling van de Coöperatieve Tuinbouwveiling Veur en Omstreken aan de Westvlietweg.
Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

aan hen om (anoniem) op een briefje te schrijven voor hoeveel geld zij als individuele tuinders hun producten jaarlijks denken te kunnen veilen. Na de telling komt dit gezamenlijk uit op meer dan 100.000 gulden. In een volgende vergadering, inmiddels aangevuld met de heren Hendriks en Weerdenburg, stemmen de aanwezigen in met het oprichten van een eigen veiling.

De cruciale vraag blijft alleen waar dit veilinggebouw zou moeten komen. Na enig beraad wordt er een stuk grond gevonden langs het zgn. Hofpleinlijntje. Dit land, gelegen langs de Vliet en voorzien

van een goede spoorwegverbinding richting de grote steden, valt in de smaak. Door de heer Th. Halverhout wordt een veilinggebouw geplaatst, ook volgt de aanschaf en ingebruikneming van een elektrische afmijntoestel. Het veilinggebouw wordt aangesloten op het Haags stedelijke telefoonnet. Tussen 1910 en 1911 sluiten 42 tuinders zich aan bij deze veiling, de veilingmeester is de heer Petit. Via een netwerk van sloten brengen de tuinders hun producten naar de groenteveiling 'Veur en Omstreken' aan de Vliet. Platte schuiten, volgeladen met sla, komkommer, andijvie, spinazie, bloemkool, wortels, bieten of tomaten, maar ook met rode pepers, meloenen of selderij, waren hier jarenlang een vertrouwd beeld.

In 1944 waren zowel de heren L.C. de Koning (voorzitter) als T. Borst (secretaris-penningmeester) 25 jaar verbonden aan de Coöperatieve Tuinbouwvereniging 'Veur en Omstreken'.

Vanaf de jaren zestig verliezen de tuinders, wegens de grootschalige nieuwbouwplannen van de gemeente, in hoog tempo letterlijk en figuurlijk hun grip op hun bestaan. Zo ook in het Lien waar begin jaren tachtig hun vruchtbare grond moet plaats maken voor een verkavelingsplan met als doel het doen ontstaan van een complete nieuwe woonwijk. Slechts enkele (vaar) sloten zijn in het kader van een efficiënte waterhuishouding bewaard gebleven, en herinneren ons tot op de dag van vandaag aan het eeuwenoude en roemrijke verleden van dit voormalige tuindergebied.

Verkavelingsplan nieuwbouwwijk Het Lien van 28 september 1981.
Bron: archiefcollectie Hendrik Brouwer Schut.

Het is aannemelijk te veronderstellen, dat de naam 't Lien', zijn oorsprong vindt in het betalen van een schuld. De bewoner/ tuinder, betaalde aan de eigenaar van het land of aan een veiling ter aflossing van zijn schuld een bepaald bedrag. Dit bedrag werd de lienee genoemd.

Deze kaart geeft op verschillende manieren de uitbreiding aan van zowel de woningbouw aan de Smidslaan, de Hertogstraat en de huidige Prins Hendriklaan aan het begin van de twintigste eeuw, als de ontwikkeling en uitbreiding

van de percelen tuinbouwgrond tussen de Veurse Achterweg en de Smidslaan. Grote percelen weiland kregen tussen 1840-1940 een nieuwe bestemming als warmoesland. Dit was rond het midden van de negentiende eeuw mede de aanzet tot de ontwikkeling van het tuindergebied 't Lien.

DE FAMILIE VIEVEEN - VAN SLOT LOEVESTEIN NAAR WARMOEZENIERS TE VEUR-

Gelegen in het hart van het voormalige tuindergebied 't Lien ligt de straat Vieveenland. Vernoemd naar één de vele

www.destoof.nl
 Stompwijkseweg 18c, Leidschendam

sinds 1982

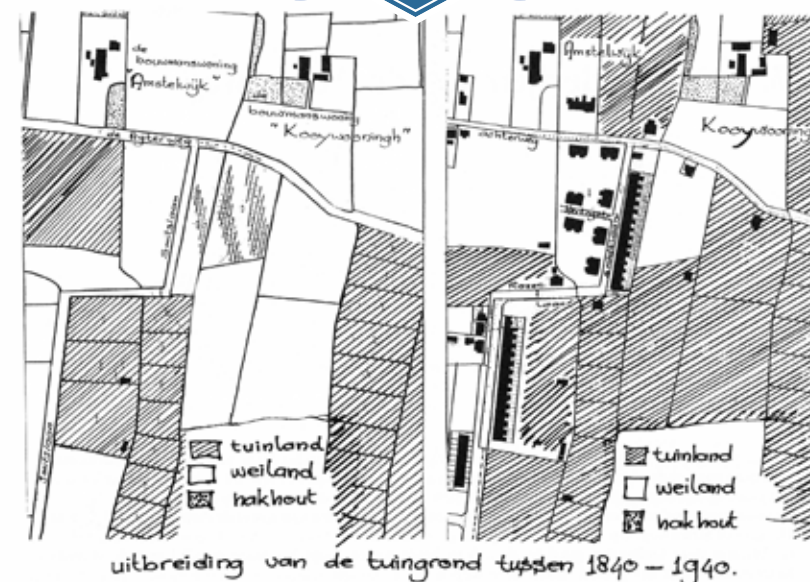
DE

Stoof

meubelmakerij
& showroom

o.a. kamers en suite | tafels | wandkasten
 TV-/audiomeubels | dressoirs
 inloopkasten | linnenkasten

Met liefde gemaakt

Kaart met overzicht van de uitbreiding van het tuinbouwgebied tussen 1840-1940.

Bron: collectie Hendrik Brouwer-Schut/ boek Veur een dynamische woon en werkplek.

tuinderfamilies die Leidschendam ooit rijk was.

De familie Viviën/ Viveen/ Vieveen kent als warmoezeniers familie een eeuwenoude geschiedenis. We gaan terug naar het midden van de zeventiende eeuw, naar de soldatenbarakken van slot Loevestein, gelegen langs de oevers van de Waal. Slot Loevestein maakte in de zeventiende eeuw niet allen deel uit van de Hollandse Waterlinie, maar stond ook officieel bekend als de Staatsgevangenis van Nederland. Menig politieke tegenstander heeft zo lange of korte tijd op slot Loevestein gevangen gezeten.

In deze roerige tijd wordt rond 1660 Franciscus Viviën geboren. Het is aanmerkelijk, dat hij later als militair was ingekwartierd bij de verdedigingslinie

'De Hollandse Waterlinie' rondom slot Loevestein. Het tot slot Loevestein behorende regiment van zo'n zeventig à honderd man verbleef in de soldatenbarakken vlak bij het kasteel. De woonruimte voor de soldaten met hun gezinnen was uitermate sober. In één barak woonden twee gezinnen, zij hadden de beschikking over een bedstee, haardplaat en een houten tafel met vier stoelen.

Franciscus was gehuwd met Margarethe Pietersdr. D'OU. Rond 1687 wordt het gezin verrijkt met de geboorte van een dochter genaamd Petronella Viviën. Rond 1690 wordt er nog een zoon geboren, hij krijgt de naam Petrus (Pieter) Viviën. Waarschijnlijk ambieerde Petrus geen militaire loopbaan maar koos ervoor om warmoezier te worden.

Stadsbaken met de titel: Van het Land voor de stad/ tuinders van 't Lien bij Vieveenland in de woonwijk 't Lien in 2010.
Bron: fotocollectie Idsard Bosman.

Petrus Viviën krijgt op 3 april 1718 toestemming om met Maria Elisabeth Stessens te huwen. Twee weken later, op 17 april 1718 zal het huwelijk plaatsvinden in Den Haag. Maria Elisabeth Stessens kwam hier vandaan, zij werd er gedoopt op 15 juli 1691. Uit dit huwelijk worden tussen 1720 en 1729 zes kinderen geboren. De oudste zoon, Franciscus Johannes Vieveen wordt op 15 januari 1720 gedoopt in de kapel aan de Casuariestraat

in Den Haag. Deze (doop) kapel was destijds gevestigd op de hoek van de Casuariestraat en de Prinsessegracht. Franciscus Johannes Vieveen treedt op zondag 9 januari 1746 te Veur in het huwelijk met Maria Jansdr. van der Poel.

Na hun huwelijksvoltrekking vestigt het pasgetrouwde stel zich in Veur. En zo begint vanaf medio achttiende eeuw de Vieveen dynastie van bollenkwekers en tuinders in Veur. Het gezin Vieveen van der Poel krijgt tussen 1747 en 1760 vier dochters Maria, en drie dochters met de naam Agatha en vier zoons Pieter, Jacobus, Joannes en Christiaan.

De jongste dochter Agatha Vieveen (1760-1810) huwt op 13 februari 1791 te Veur met Gerrit Boon (1768-1834). Ook de familie Boon vindt zijn wortels in de geschiedenis van warmoezeniers. Als Franciscus op dinsdag 21 november 1797 te Veur komt te overlijden is het Gerrit Boon die hiervan de aangifte doet.

Op 4 april 1829 vervoegt Jacobus Vieveen (1753-1843), de zoon van Franciscus Johannes Vieveen uit 1720, wonende aan den noordzijde van den Straatweg, zich tot de notaris Johannes Jacobus Theodorus van Rhijn te Leidschendam. Jacobus verkoopt aan zijn zoon Willem Vieveen (1787-1867) een stuk warmoesland groot één bunder, zeven roeden negen ellen en twee palmen. Het stuk grond is vanouds genaamd de 'Kerkwei' en is gelegen aan de zuidzijde van den Straatweg in de gemeente Veur aan de noordzijde van Leidschendam, voor de Roomsche Ka-

Archief DTB van Veur, registratie van het huwelijk op 9 januari 1746 tussen Franciscus Johannes Vieveen en Maria Jansdr. Van der Poel. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

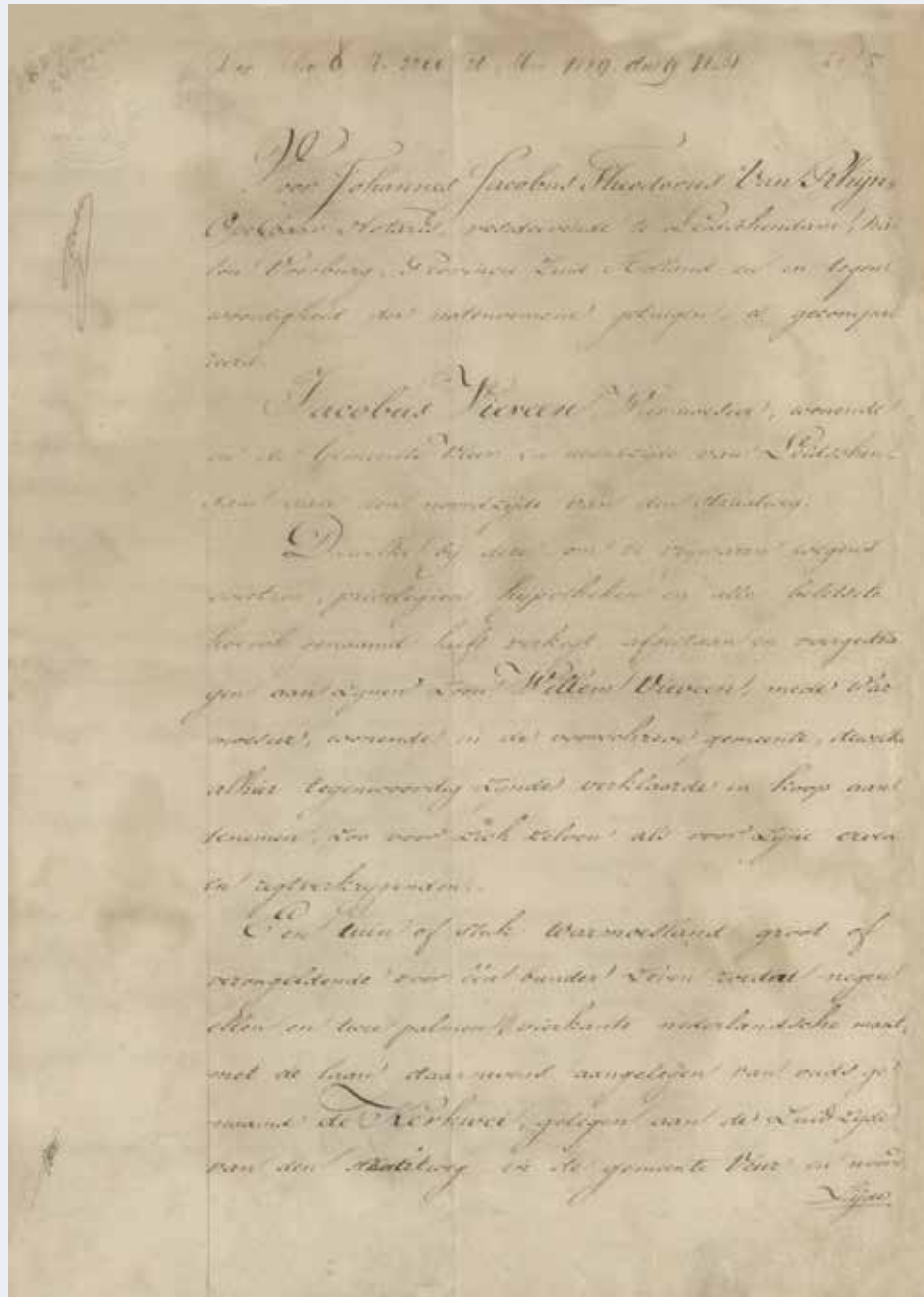
tholijke kerk aldaar. De grond wordt verkocht voor de somma van zeshonderd guldens in Nederlandsche courant en klinkende muntspeciën.

Franciscus Vieveen (1792-1875), de zoon van Christiaan Vieveen (1757-1828), en één van de kleinzonen van Franciscus (uit 1720), was naast warmoezenier ook wethouder van Veur.

Dit blijkt uit een extract van het verbaal van het verhandelde in de openbare vergadering van de Raad den gemeente Veur van woensdag 9 juni 1852. Franciscus (Frans) Vieveen wordt met vijf voorkeurstemmen gekozen tot nieuwe wethouder, hij volgt hiermee de voormalige wethou-

der de heer van der Schooren op. De aanstelling wordt officieel ondertekend door de burgemeester de heer Velthuijsen. De jaarwedde van de wethouder wordt per Koninklijk Besluit van 1853 bepaald op twintig gulden. Na een ambtsperiode van vijf jaar treedt wethouder Franciscus Vieveen in 1857 af.

Wilhelmus Vieveen (1850-1924) is in directe familielijn het achterachterklein-kind van Franciscus Vieveen uit 1720. Laatstgenoemde is dus zijn betovergrootvader. Wilhelmus Vieveen is begonnen als tuinder maar is later overgeschakeld op het telen van tulpen, narcissen en lelies.

Blad 1 van de notariële akte 4 april 1829 betreffende de verkoop tussen Jacobus Vieveen en zijn zoon Willem Vieveen. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Afhankelijk van de weersomstandigheden werd er half september met het poten van de narcissenbollen begonnen. Gemiddeld werden zeven tot negen narcissenbollen op een richel in 'een bed' gepoot. Begin november werden de bedden met de narcissenbollen afgedekt met los riet, dit om eventuele vorstschade te voorkomen. Medio maart werd het riet verwijderd, wat van het riet nog bruikbaar was werd opgebonden en op 'schelften' gezet. Zodra de bloemen van de narcissen zich in hun volle pracht aan de wereld toonden werden zij gekopt. De gerooide bollen bleven na de oogst van de narcissen op het land liggen om ze goed te laten drogen. De droge bollen werden in manden verzameld en naar

de bollenschuur gebracht. De bollen welke voor verkoop in aanmerking kwamen werden met een schuit naar de veiling in Lisse gebracht.

Het echtpaar Vieveen-Ruijgrok kreeg tussen 1889 en 1901 elf kinderen. Na het overlijden van zijn vader in 1924, gaat hun zoon Leonardus Paulus (Petrus) Vieveen in 1926 op het 'bollenland' van zijn vader voor zichzelf beginnen. Hij geeft in maart 1927 aan de timmerman A.J.W. Angenent opdracht om op het kadastrale perceel sectie B No. 499 een huis voor hem te bouwen, gelegen aan de Veurse Achterweg. In april 1927 krijgt hij namens burgemeester Keijzer toestemming voor de bouw. Het huis zal beneden bestaan

Lelievelden van W. VIEVEEN.

Veur, 1903.

Lelievelden van Wilhelmus Vieveen warmoezier en bollenkweker in 't Lien tussen de Veursestraatweg en Veurse Achterweg in 1903. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Nummers	Namen	Nummers	Namen
149	Wid. A. Oudehoorn	195	G. Th. Linnite
150	J. van der Lee	197	P. van Vriel
151	Jan Hartenbach	198	W. H. den Hartogch
152	G. Oudehoorn	199	C. Vieveen
153	Carst. de Ruyter	200	C. van der Poel
154	J. verhaagen	202	C. J. van Hartbeek
155	Wid. W. van der Meulen	203	H. W. H. H. H.
156	G. de Wit	204	J. Nijggroth
157	J. van der Gucht	205	J. van der Bosch
158	C. de Hoening	206	C. van der Meer
159	J. Grijns	207	B. Verdegan
160	Wid. H. Hoje	208	J. H. H. H.
161	Th. Verbeek	209	J. van Hartenbach
162	Th. Vieveen	210	C. de Haan
163	W. Vieveen	211	W. Vieveen
164	C. van Veen	212	J. van der Ende
165	Wid. J. Montvelten	213	W. H. H. H.
166	L. H. H. H.	214	Wid. C. de Elzen
167	Wid. W. van der Burg	215	J. van der Meulen
168	A. H. H. H.	216	J. van der Meulen
169	Wid. W. van der Burg	217	W. van der Meulen
170	A. H. H. H.	218	J. van der Meulen
171	Wid. W. van der Burg	219	W. van der Meulen
172	Wid. W. van der Burg	220	J. van der Meulen
173	Wid. W. van der Burg	221	J. van der Meulen

Overzicht Huis register van Veur uit 1884; bij de (huis) nummers 163,164,165 en 199 zien we de diverse families Vieveen. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

uit een zitkamer, woonkamer (beiden met schouw) een slaapkamer en een keuken. De watervoorziening geschiedt vanuit de keuken door middel van een welput en een regenput. Binnen het huis is er (indien gewenst) sprake van elektrisch licht.

Het nog steeds bestaande dubbele woonhuis aan de Rozenlaan 17-19 werd in juni 1908 gebouwd in opdracht van Jacobus Vieveen (1878-1963). Dit huis stond vroeger op de 'kop' van het land van de Smidslaan. Het dubbele woonhuis werd zowel bewoond door het gezin van Jacobus Vieveen als het gezin van zijn broer Johannes Henricus Vieveen (1877-1960). Het dubbele woonhuis bestond op de begane grond uit een (huis) kamer van 4 x 4 meter met een schouw en daarachter een slaapkamer met twee opbergkasten met vervolgens de keuken. Achter de keuken bevond zich een 'portaal' met een privaat (wc). Franciscus Viviën uit 1720 is hun beider oudvader zo'n zes generaties geleden.

De gebroeders Vieveen bewerken ieder de helft van het naast de woning gelegen bollenland. Naast het kweken van bologewassen legden zij zich ook toe op het kweken van groenten zoals snijbonen, bloemkool, wortelen, spinazie, andijvie en sla. Deze producten werden geteeld op de zgn. koude grond. In 1954 werd de gemeente Leidschendam eigenaar van hun tuinland en in 1987 begon men met de bouw van de nieuwbouwwoningen aan de Richard Hollaan, de Julius Röntgenlaan en de Johan Wagnerlaan.

Portret van Cornelia Vieveen-Ruijgrok (1861-1929), de vrouw van Wilhelmus Vieveen (1850-1924). De foto is ongedateerd. Maar het is aannemelijk te veronderstellen dat het hier zou gaan om haar trouwfoto van 4 februari 1887. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Volgens het officiële adresboek van Stompwijk en Veur uit 1918, zijn er zeven families Vieveen als warmoezier/warmoeziersknecht in Veur werkzaam. De meesten van hen wonen in de Roo-de Molenbuurt, maar ook adressen aan het Molenpad, Veurse Achterweg en Veursestraatweg komen voor. De tuin-der Wilhelmus Vieveen, wonende aan de Veursestraatweg B 151 heeft zelfs een telefoonaansluiting met No. 4. In het adresboek van Leidschendam uit 1964 zijn er nog elf families Vieveen werkzaam als tuinder/ landarbeider.

De familie Vieveen maakt al vanaf 1746 deel uit van de Leidschendamse samenleving, en behoort hiermee wellicht tot één van de oudste warmoezeniersfamilies van ons dorp.

Afbraak oude Raadhuis van Stompwijk in 1969

Het raadhuis van Stompwijk, ooit gevestigd aan de Delftschekade B 42 (later Delftsekade 27-28) werd in 1969 afgebroken. Maar kende in zijn ruim honderdjarige bestaan een roemrijk verleden. Zoals die van een gecombineerd schoolgebouw, brandweerkazerne en raadhuis.

Op de afdruk van deze steendruk zien we, gezien vanuit de Klein Plaspoelpolder, de Delftsekade met uiterst rechts het statige raadhuis van Stompwijk. Links nog net de toren van de Rooms-katholieke kerk, destijds gelegen op de Damstraat hoek Molenpad.

ren. Zij kunnen voor hun vergaderingen gebruik maken van de raadzaal van het gemeentehuis. De schadeloosstelling (huur) bedraagt hiervoor de somma van 24 gulden. Genoemd bedrag is inclusief het gebruik van verwarming en licht. Voorwaarde is wel dat men de vergaderruimte schoonmaakt voor vertrek. Genoemd bedrag komt 'zuiver' ten goede aan de gemeente.

Op 5 april 1941 vergadert de Raad der gemeente Stompwijk voor de laatste keer in het gemeentehuis aan de Delftschekade. De Raad bleef nog een uurtje bijeen, de burgemeester sprak nog een laatste woord en onder het genot van een glas wijn en een fijne sigaar werd met enthousiasme afscheid genomen van de oude raadzaal in het gemeentehuis.

Schrift (M. M. 2 0898/9 3ad)

[illegible][illegible]

Gedr. ter openbare vergadering van de Twee
 de. 24 October 1854.
 De Wethouder Loo De Burgemeester
 Secretaris. Ges: Wethouder
 (oudstind.) Goudgekind der Gedeputeerde

Afschrift 29 oktober 1859 gemeentebestuur Stompwijk.
Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg

KOM LANGS VOOR
**COMPLEET
INTERIEURADVIES**

Raamdecoratie
Gordijnen, shutters, jaloezieën, horren

Vloeren
Parket, laminaat, PVC, tapijt, marmoleum,
vinyl, liquide design vloeren

Slapen
Bedden, boxsprings,
matrassen, kussens,
dekbedovtrekken

**50%
KORTING
OP ELKE 2^{DE}
LUXAFLEX
HOR**

SCHUIJT
BINNENSPECIALIST

Binnenspecialist Schuijt
Damlaan 76
2245 AP Leidschendam
T 070 - 3201400

Openingsuren
Zondag gesloten
Maandag 13.00 tot 18.00
Dinsdag 09.00 tot 18.00

Woensdag 09.00 tot 18.00
Donderdag 09.00 tot 18.00
Vrijdag 09.00 tot 18.00
Zaterdag 09.00 tot 17.00

BINNENSPECIALIST.NL

*Reclamemaekers
zonder fratsen*

**DE LIMONADE
FABRIEK**
Leidschendam
Schiedamschen dijk 100
3426 BA Leidschendam

www.limonadefabriek.com

Schoolklas van de openbare school aan de Delftschekade in 1901. Deze foto is in de tuin van de school gemaakt, op de achtergrond links zien we de achterzijde van het pand café – restaurant De Zwaan. De schutting op de foto liep parallel met de huidige Oude Raadhuisstraat.
Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

Het oude schoolgebouw annex brandweerkazerne en raadhuis wacht op de sloop in 1969.
Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg

In een brief van 30 maart 1968, gericht aan het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Leidschendam, lezen we een voorstel van het aannemersbedrijf Tetteroo & Zn. om het pand gelegen aan de Delftsekade 29 (het voormalige raadhuis van Stompwijk) te willen kopen.

De bouw van de luxe drive-in woningen aan de Delftsekade in 1975. Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg.

In 1975 zien we aan weerszijden van de Oude Raadhuisstraat de bouw van acht luxe drive-in woningen gelegen aan de huidige Delftsekade 23 t/m 29.

Heeft u een vlotte pen, ervaring met schrijven en zou u het leuk vinden om voor Erf Goed Nieuws te schrijven?

Laat het ons weten via:
info@erfgoedleidschendam.nl

Historisch onderzoek,
 tekst en samenstelling
 Idsard Bosman

ERFGOED LEIDSCHENDAM

Postbus 3027

2260 DA Leidschendam

info@erfgoedleidschendam.nl